

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 «Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Статистика бізнесу та державного управління»

на тему: **«Витрати населення як об'єкт статистичного дослідження»**

Виконавець:

студент обліково-економічного факультету
Замятін Сергій Сергійович

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Самотоєнкова Олена Вікторівна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає у необхідності всебічного дослідження витрат населення як одних з найважливіших показників, що характеризують рівень економічного та соціального розвитку суспільства.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз динаміки і структури витрат населення в сучасних умовах розвитку України, оцінка диференціації та розподіл регіонів України за рівнем витрат населення, кореляційно-регресійний аналіз витрат населення України

Завдання дослідження:

- розглянути теоретичні основи та методологічні аспекти статистичного дослідження витрат населення;
- проаналізувати динаміку загальних витрат населення України;
- дослідити структуру та оцінити структурні розбіжності витрат населення;
- проаналізувати динаміку середньодушових витрат населення України;
- провести групування регіонів України за рівнем витрат на душу населення;
- побудувати регресійну модель витрат населення України та обґрунтувати вплив окремих факторів на зміну середньодушових витрат.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є населення України.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є кількісні характеристики витрат населення України.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовуються такі статистичні методи дослідження: статистичне групування, абсолютні і відносні величини, середні величини, показники динаміки, індекси, оцінка структурних розбіжностей, кореляційно-регресійний аналіз.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є статистичні збірники України за період з 2010 до 2016 року, дані відомчої статистики, результати спеціальних статистичних обстежень, електронні ресурси Державної Служби Статистики України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (42 найменування) та 4-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 65 сторінках. Робота містить 21 таблицю, 14 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю. Замятін С. С. Статистичні аспекти дослідження витрат населення [Текст] / С. С. Замятін, О. В. Самоєнкова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 4, частина 1. – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С. 104-111.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні основи та методологічні аспекти статистичного дослідження витрат населення*» розглянуто загальні поняття, економічну сутність, види, склад і структуру витрат населення; джерела статистичної інформації про витрати населення, особливості організації та проведення вибіркового обстеження населення з метою отримання інформації щодо доходів і витрат населення України; статистичні методи дослідження витрат населення, зокрема: методи статистичних групувань, відносних і середніх величин, показників варіації та показників динаміки, індексний метод, методи оцінки диференціації та взаємозв'язків.

У другому розділі «*Статистичне дослідження динаміки і структури витрат населення України за 2010-2016 роки*» проаналізовано динаміку сукупних витрат населення України в цілому, структуру сукупних і споживчих витрат населення, оцінено структурні зміни у формуванні показника витрат, проаналізовано динаміку рівня витрат на душу населення.

У третьому розділі «*Регіональний аналіз витрат населення за 2010-2016 роки*» проаналізовано диференціацію населення регіонів за рівнем споживчих витрат, проведено групування регіонів за рівнем витрат на душу населення, визначено тенденції перерозподілу регіонів між різними групами, запропоновано регресійну модель витрат населення України та визначено найбільш впливові фактори на зміну витрат.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Витрати населення є одним з основних показників, які характеризують життєвий рівень населення. Результати проведеного дослідження показали, що в Україні загальна сума витрат населення у 2016 році порівняно з 2015 роком, збільшилась на 279504 млн. гривень або на 16,2%. В цілому за період з 2010 по 2016 рік сукупні витрати населення в Україні збільшилися на 1063075 млн. гривень або більше ніж в 2 рази. В середньому щорічно за цей період сукупні витрати населення України збільшувались на 177179,167 млн. грн., що становить 9,9 % в діючих цінах.

2. Аналіз динаміки структури сукупних середньомісячних витрат у розрахунку на одне домогосподарство показує поступове зниження частки витрат на продукти харчування та безалкогольні напої з 51,6% в 2010 році до 49,8% в 2016 році. Також зменшення частки в загальному обсязі сукупних витрат зазнали витрати на алкогольні напої та тютюнові вироби і неспоживчі сукупні витрати – відповідно з 3,4% до 2,9% і з 10,1% до 6,8% протягом аналізованого періоду. Простежується тенденція до збільшення частки витрат на непродовольчі товари та послуги з 34,9% до 40,5%.

3. Аналізуючи динаміку змін в структурі середньомісячних сукупних витрат на непродовольчі товари можна сказати, що у 2016 році порівняно з 2014 роком зменшили свою частку в загальній кількості сукупних витрат такі, як витрати на одяг і взуття, на предмети домашнього вжитку, на транспорт, зв'язок; відпочинок і культуру, освіту, ресторани та готелі, різні товари і послуги. Слід констатувати про різке збільшення частки витрат на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива – з 9,4% до 16,0%. Це є негативним явищем для українців і в повній мірі відбиває тенденцію зростання тарифів для населення. Протягом аналізованого періоду простежується збільшення частки витрати на охорону здоров'я – відповідно с 3,6% в 2014 році до 4,2% в 2016 році.

4. Необхідно відмітити, що в структурі сукупних витрат і міського, і сільського населення збільшилась частка витрат на послуги (в основному на житлово-комунальні послуги), з 16,8% до 17,6% – в міських поселеннях, та з 8,0% до 9,1% – в сільській місцевості. Також збільшилась частка витрат на непродовольчі товари, з 21,9% до 24,9% – в міських поселеннях, та з 23,7% до 26,7% – в сільській місцевості. Частка витрат на продовольчі товари та неспоживчих сукупних витрат у 2016 році порівняно з 2015 роком зменшились.

5. За період з 2010 по 2016 рік розмір середньомісячних сукупних витрат у розрахунку на одне домогосподарство в Україні збільшилися на 2647,10 гривень або на 86,1 %. Таким чином, за період 2011-2016 роки в середньому щорічно середньомісячні сукупні витрати на одне домогосподарство збільшувались на 441,18 гривень або на 8,1 % в діючих цінах.

6. Аналізуючи рівень середньодушових витрат в 2012, 2014 та 2016 роках, можна сказати, що середній рівень витрат на 1 особу, розрахованого в середньому по Україні, збільшився на 19180,33 гривень або в 1,757 разів протягом аналізованого періоду. В цілому за період 2013-2016 роки в середньому щорічно середньодушові витрати населення збільшувались на 4795,08 гривень або на 15,1 % в діючих цінах відповідно до розподілу регіонів.

7. В результаті проведеного розподілу регіонів України у 2012, 2014 і 2016 роках було виявлено групи з низькими, середніми та високими рівнями середньодушових витрат населення.

В 2014 році розподіл регіонів за рівнем витрат на душу населення суттєво змінився. Так, до групи з низьким рівнем витрат увійшла тільки одна Луганська область (4,2%). Найбільша кількість областей, а саме 18, що склало 75,0% загальної кількості, увійшли у другу групу зі середніми рівнями витрат на душу населення (Вінницька, Волинська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області). У групу з високими рівнями витрат, як і в 2012 році, потрапили 5 областей (20,8%), а саме, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Одеська, Харківська області.

Аналізуючи розподіл регіонів за рівнем середньодушових витрат у 2016 році, також можна відмітити суттєві зміни. Знову збільшилась кількість областей з низькими рівнями витрат на душу населення – 9 областей, що складає 37,5% загальної кількості областей України, це Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська, Чернівецька області. У другу групу з середніми рівнями витрат на душу населення увійшли 11 областей або 45,8%, це Вінницька, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Сумська, Харківська, Хмельницька, Чернігівська області. У третю групу з високими рівнями середньодушових витрат увійшли всього 4 області, що становить 16,7% загальної їх кількості, це Дніпропетровська, Донецька, Запорізька і Київська області.

Таким чином, з 2012 року простежується тенденція до зменшення кількості регіонів з низькими середньодушовими витратами та збільшення регіонів зі середнім рівнем середньодушових витрат, проте в 2016 році склалася тенденція вже до збільшення кількості регіонів з низькими рівнями середньодушових витрат, зменшення кількості регіонів з середніми та високими показниками і змінною в структурі груп.

8. Для визначення впливу окремих факторів на зміну рівня середньодушових витрат було проведено кореляційно-регресійний аналіз, за результатами якого отримано трьох-факторну модель:

$$Y = 8442,789236 + 125,1221 X_1 + 138,4016527 X_3 - 5235,9621 X_4 ,$$

де на рівень витрат на душу населення впливають три фактори: X_1 – індекс споживчих цін, X_3 – рівень урбанізації, X_4 – середній розмір домогосподарства. Параметри моделі показують, що зі змінною рівня споживчих цін на 1%, витрати на одну особу збільшуються на 125,12 гривень, зі збільшенням рівня урбанізації на 1%, витрати в розрахунку на одну особу за рік збільшуються на 138,40 гривень, а при збільшенні середнього розміру домогосподарства на 1 особу обсяг витрат на душу населення за рік зменшується на 5235,96 гривень. Для трьох факторної моделі, яку отримано, індекс кореляції $R = 0,9386$. Тобто, можна говорити про тісний кореляційний зв'язок, який характеризує залежність рівня витрат на душу населення від цих факторів. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8810$. Його величина вказує на те, що 88,10% варіації рівня витрат на душу населення визначається зміною величини індексу споживчих цін, рівня урбанізації та середнього розміру домогосподарства. Вплив факторів, що не увійшли в рівняння, складає 11,90% загального впливу на Y всіх факторних змінних. Тому модель можна вважати точною.

9. Для оцінки відносного впливу факторів було розраховано коефіцієнти еластичності, які показали, що з підвищенням рівня споживчих цін на 1% рівень витрат на одну особу збільшується в середньому на 0,813%, із зростанням рівня урбанізації на 1% рівень витрат на одну особу збільшується в середньому на 0,815%. У той же час збільшення середнього розміру домогосподарств на 1% призводить до зниження рівня витрат на одну особу в

середньому на 0,796%. Таким чином, проведений кореляційно-регресійний аналіз показав, що найбільш впливовими факторами на зміну рівня витрат на душу населення в Україні є зміна індексу споживчих цін, рівня урбанізації та зміна середнього розміру домогосподарства.

Проведений аналіз показав доцільність подальшого дослідження витрат населення з метою поглиблення вивчення найбільш впливових факторів, оптимізації структури сукупних і споживчих витрат, оптимізації балансу доходів і витрат населення, удосконалення методології вибіркового статистичних обстежень бюджетів домогосподарств, використовуючи досвід розвинутих країн.

АНОТАЦІЯ

Замятін С.С. «Витрати населення як об'єкт статистичного дослідження».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «051 Економіка» за магістерською програмою професійного спрямування «Статистика бізнесу та державного управління». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2017.

У роботі розглядаються теоретичні основи та методологічні аспекти статистичного дослідження витрат населення, зокрема: види, склад і структура витрат населення, джерела статистичної інформації про витрати населення за період 2010-2016 роки, статистичні методи дослідження витрат населення.

Проаналізовано динаміку і структуру загальних витрат населення України за період 2010-2016 роки, оцінено структурні зміни у складі витрат, проаналізовано динаміку витрат на одну особу.

Запропоновано регресійну модель витрат населення і визначено найбільш впливові фактори на зміну витрат.

Ключові слова: витрати населення, споживчі витрати населення.

ANNOTATION

Zamyatin S. S. “Expenses of population as the object of statistical research”

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «051 Economy» under the master's program «Statistician of business and state administration». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2017.

Theoretical bases and methodological aspects of statistical research of expenses of population are examined in work, in particular: prospects, composition and structure of expenses of population, statistical information generators about the expenses of population for period 2010-2016 years, statistical methods of research of expenses of population.

A dynamics and structure of general expenses of population of Ukraine is analysed for period 2010-2016 years, the structural expenses are appraised in composition expenses, analysed the dynamics of expenses on one person.

The regressive model of expenses of population is offered and certainly the most influential factors on changing of expenses.

Keywords: expenses of population, consumers expenses of population.